

Andrzej Dakowicz

Uniwersytet w Białymstoku

Emocjonalne relacje rodzinnych związków formalnych i nieformalnych

Emotional family relationships in married and unmarried couples

Emotional analysis of formal and informal unions was carried out on the basis of research conducted with the use of Marriage Success Scale, List of Marriage Expectations and Family Attitude Scale developed by Maria Braun-Galkowska. 30 married couples and 30 unmarried ones took part in the research. The discovered level of satisfaction was lower for the unmarried women than for the married ones. Expectations of unmarried partners concerning themselves, their partners and mutual cooperation were lower than in the case of married couples. The spouses taking part in the study described their relationships in terms of moderation more often than unmarried partners. Women living in informal relationships perceive their partners as prone to excessive closeness, which may be interpreted by them as improper communication of intimacy and lead to conflicts.

Key words: married couples, unmarried couples, relationships, success, expectations, attitudes.

Wprowadzenie

Przemiany zachodzące w życiu społecznym związane są między innymi z takimi zjawiskami jak: 1) odkrywanie nowej wartości ludzkiego ciała, gdzie seks uważa się za twórczą energię dającą przyjemność i szczęście. Blokady na tej drodze, tabu, powinny być usuwane a wszelkie formy życia płciowego są dozwolone i upowszechniane; 2) kobieta jest wolna w wyborze partnera życiowego i aktualizacji swojego potencjalnego macierzyństwa. Prawo do posiadania dziecka daje się pierwszeństwo przed prawem dziecka do życia, czego następstwem jest legalizacja aborcji i samotne – bez udziału ojca – macierzyństwo; 3) prawo jednostki do autorealizacji prowadzi do

legalizacji związków jedнопłciowych, stawiając je na równi z małżeństwem i dając prawo do adopcji dziecka; 4) eutanazja – przyjmując pogląd, że człowiek jest wyłącznym panem swojego ciała i życia, legalizuje się prawo do wyboru czasu i rodzaju własnej śmierci; 5) poszukiwanie siebie doprowadza do narcyzmu, co ugruntowuje postawy egoistyczne, utrudnia nawiązywanie trwałej więzi z drugim człowiekiem i w konsekwencji prowadzi do osamotnienia. Coraz bardziej upowszechnia się styl życia w pojedynkę (tzw. *single life*); 6) propaguje się jogę, zen, bioenergoterapię, dynamikę grupową, różne formy terapii i ćwiczeń fizycznych jako drogę do uzyskania dobrego samopoczucia psychicznego i utrzymania dobrej kondycji psychofizycznej, które mają zastąpić głębsze życie duchowe człowieka, łączące go ze światem nadprzyrodzonym i własnym środowiskiem; 7) nieosiągalne w zwykłym czasie bliskie kontakty z drugim człowiekiem, relacje miłości próbuje się uzyskać w wolnym czasie, np. w miejscu wypoczynku, gdzie dominują formy osiągnięcia maksimum przyjemności lub przez Internet (Dyczewski 2011, s. 64–66).

Rozwój cywilizacyjny, społeczno-gospodarczy i kulturalny współczesnego świata nie pozostaje bez wpływu na rodzinę (Turowski 1997, s. 9). Tradycyjne formy życia małżeńsko-rodzinnego ulegają dezintegracji prowadząc do zmiany pozycji poszczególnych członków rodziny. Zmienia się społeczna ranga małżeństwa i rodziny, poglądy na charakter związku małżeńskiego i jego trwałość (Adamski 2002, s. 179–193). Zmieniają się też czynniki wpływające na wybór partnera życiowego, determinujące w dużym stopniu jakość relacji pomiędzy kobietą a mężczyzną. Aktualnie wśród czynników silnie oddziałujących na dobór współmałżonka zalicza się między innymi: religię, status społeczno-ekonomiczny, odległość miejsca zamieszkania i poziom wykształcenia (Kałuża 2007, s. 107). Podobieństwo tych czynników zwiększa prawdopodobieństwo prawidłowego funkcjonowania małżeństwa i opartej na nim rodziny. Rodziny funkcjonalne charakteryzuje poczucie przywiązania, zaangażowania i bliskości, szacunek dla różnic indywidualnych i odrębnych potrzeb, stabilność, spójność oraz przewidywalność wzorców reakcji. W razie pojawiających się zmian są adaptacyjne i elastyczne, cechuje je otwartość i prawidłowa komunikacja. Rodzice będąc autorytetami pełnią skuteczne role przywódcze i efektywnie radzą sobie w sytuacjach kryzysowych. Rodziny dysfunkcyjne, chociaż bardzo różnią się pomiędzy sobą, mają wspólną cechę: brak wewnętrznych zasobów umożliwiających wprowadzenie zmian na lepsze (Namysłowska 2011, s. 6). Rosnąca liczba rozwodów, nierzadko poprzedzona burzliwymi konfliktami małżeńskimi, prowadzi do patologizacji części jednostek i nieufnego stosunku do instytucji małżeństwa (Tyszka 1999, s. 198). Przejawia się to chociażby w powstawaniu różnych alternatyw do klasycznie rozumianego małżeństwa, jako związku mężczyzny i kobiety,

oficjalnie potwierdzonego ślubem o charakterze religijnym lub cywilnym. Coraz częściej zdarzają się związki nieformalne: wspólne zamieszkiwanie bez ślubu (konkubinat, kohabitacja) lub tworzenie pary mieszkającej oddzielnie (LAT – *living apart together* – „żyjąc oddzielnie razem”). Niektórzy ludzie w ogóle nie zawierają małżeństw żyjąc w samotności lub postanawiają żyć w małżeństwie bez podejmowania funkcji rodzicielskich, koncentrując się na karierze zawodowej i zarabianiu pieniędzy (Biernat, Sobierajski 2007, s. 17). W prezentowanej pracy podjęto próbę psychologicznej analizy związków formalnych (małżeńskich) i nieformalnych (wspólne zamieszkiwanie bez ślubu) koncentrując się na poczuciu zadowolenia z relacji, wzajemnych oczekiwaniach i przejawianych wobec siebie postawach.

Metodologia badań

W badaniach wzięło udział 30 par, które zawarły związek małżeński w Kościele rzymsko-katolickim i 30 par mieszkających razem bez ślubu. Staż obu typu par zawierał się w granicach od roku do dwóch lat, nie posiadały one dzieci. Średnia wieku małżonków wynosiła: 25,5 lat dla kobiet i 27,0 lat dla mężczyzn, natomiast w związkach nieformalnych: 22,6 lat dla kobiet i 24,6 lat dla mężczyzn. Badania zostały przeprowadzone wśród mieszkańców Białegostoku, najczęściej byli to studenci uczelni wyższych¹.

Materiał do psychologicznej analizy związków formalnych i nieformalnych zebrano przy wykorzystaniu Skali Powodzenia Małżeństwa/Związku, Listy Oczekiwań od Małżeństwa/Związku i Skali Postaw Rodzinnych/Partnerskich.

Skala Powodzenia Małżeństwa/Związku składa się z 46 twierdzeń (np. 1. Podobny światopogląd; 17. Poczucie odpowiedzialności obojga; 40. Wspólne podejmowanie decyzji) wyrażających istotne elementy udanego związku małżeńskiego. Osoba badana w pierwszej części badania zaznacza twierdzenia charakteryzujące jej małżeństwo/związek, a w drugiej te twierdzenia, które jej zdaniem są najważniejsze, aby małżeństwo/związek był udany i szczęśliwy. Porównanie wyników obu list pozwala na określenie liczbowego wskaźnika zadowolenia z małżeństwa/związku. Maksymalny stopień zadowolenia wynosi 100 punktów, gdy twierdzenia dotyczące udanego związku pokrywają się z twierdzeniami charakteryzującymi związek badanych, a minimalny

¹ Badania zostały przeprowadzone przez Grażynę Borawską w ramach seminarium magisterskiego z psychologii małżeństwa i rodziny, prowadzonego przez dr. Andrzeja Dakowicza w Zakładzie Psychologii Społecznej i Rozwoju Człowieka na Wydziale Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku.

0 punktów, gdy żadne z twierdzeń dotyczących udanego związku nie pokrywają się z twierdzeniami charakteryzującymi związek badanych (Braun-Gałkowska 1985, s. 56–58).

Lista Oczekiwań od Małżeństwa/Związku zawiera 30 twierdzeń odzwierciedlających oczekiwania małżonków/partnerów w trzech kategoriach (po 10 twierdzeń na każdą kategorię): odnośnie ich własnych potrzeb (np. Współmałżonek/partner zaspokoi moje potrzeby seksualne), nastawienia na współmałżonka/partnera (np. Zadbam o doraźne potrzeby współmałżonka/partnera) oraz pragnienia współdziałania z nim (np. Wspólnego rozwiązywania codziennych problemów). Badany na odpowiedniej skali określa stopień natężenia swoich oczekiwań względem współmałżonka/partnera (Braun-Gałkowska 1984, s. 64).

Skala Postaw Rodzinnych/Partnerskich służy do pomiaru postaw małżeńskich/partnerskich w aspekcie behawioralnym. Badani na jedenastostopniowej skali określają nasilenie postawy danej osoby w czterech wymiarach: bliskości – chęci wspólnego przebywania i dzielenia przeżyć bez wścibstwa i zazdrości, pomocy – sprawiedliwego podziału obowiązków uwzględniającego aktualne możliwości partnerów, kierowania – wspólnego podejmowania decyzji i uzasadniania swojego zdania bez narzucania go siłą i wymagań – niewymuszanie od małżonka/partnera wysiłków ponad siły i dostosowanie oczekiwań do jego możliwości. Poszczególnym punktom na skali przypisuje się następujące charakterystyki opisowe: nadmiar (1–3) – np. nadmierna bliskość to chęć nieustannego przebywania razem, ciągła bliskość fizyczna, znajomość wszystkich spraw, zazdrość o osoby, przedmioty i czas przeznaczony na inne zainteresowania i to co lubi, tendencja do śledzenia każdego kroku męża/partnera i niedopuszczanie do jakiegokolwiek odrębności, umiar (4–8) – np. umiarkowana bliskość to przebywanie ciągle razem, kiedy wymaga tego sytuacja i rozluźnienie relacji, gdy jest lepiej oraz niedomiar (9–11) – np. niedomiar bliskości to emocjonalne odrzucenie współmałżonka/partnera, niechęć, odraza, unikanie bliskości fizycznej i kontaktu, całkowity brak zainteresowania jego sprawami. Zaletą skali jest możliwość porównania sposobu percepcji określonej postawy przez różne osoby (Braun-Gałkowska 2007, s. 27–39).

W opracowaniu wyników wykorzystano program komputerowy SPSS 14,0 PL for Windows, za pomocą którego obliczono wartości testu t-Studenta i chi-kwadratu dla porównywanych grup (Górniak, Wachnicki 2003).

Wyniki badań

Uzyskane w trakcie badań wyniki Skali Powodzenia Małżeństwa/Związku wskazują na zdecydowanie większe poczucie zadowolenia ze swojego

związku ($p < 0,00$ – tabela 1) kobiet żyjących w małżeństwie niż w związku nieformalnym. Mężowie są bardziej zadowoleni ze swojego związku niż mężczyźni żyjący w związkach nieformalnych, ale nie są to różnice istotne statystycznie.

Tabela 1. Średnie wyniki Skali Powodzenia Małżeństwa/Związku

Osoby badane	Związek formalny		Związek nieformalny		Istotność różnic	
	M	s	M	s	t-Studenta	p <
Kobiety	85,4	12,5	72,8	18,9	3,03	0,00
Mężczyźni	82,2	19,5	73,4	21,2	1,67	n.i.

M – wartość średniej

s – wartość odchylenia standardowego

Źródło: opracowanie własne.

Zarówno żony, jak i mężowie, mają zdecydowanie większe oczekiwania dla siebie, współmałżonka oraz odnośnie współdziałania niż partnerzy w związkach nieformalnych ($p < 0,00$ – tabela 2 i 3). Wyraża się to między innymi w większym oczekiwaniu przyjaźni od współmałżonka, bycia ze sobą na dobre i na złe, większym dbaniem o to, by szanować współmałżonka i podobać się mu a także większym oczekiwaniu wspólnego dbania o byt materialny i zaufania sobie nawzajem.

Tabela 2. Średnie wyniki badanych kobiet Listą Oczekiwań od Małżeństwa/Związku

Oczekiwania	Związek formalny		Związek nieformalny		Istotność różnic	
	M	s	M	s	t-Studenta	p <
Dla siebie	19,2	2,0	17,7	3,0	2,27	0,02
Dla męża/partnera	16,0	1,9	13,9	2,8	3,44	0,00
Współdziałania	16,2	2,2	14,0	3,2	3,10	0,00

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 3. Średnie wyniki badanych mężczyzn Listą Oczekiwań od Małżeństwa/Związku

Oczekiwania	Związek formalny		Związek nieformalny		Istotność różnic	
	M	s	M	s	t-Studenta	p <
Dla siebie	19,1	2,6	15,8	4,4	3,51	0,00
Dla żony/partnerki	16,4	2,1	13,5	3,7	3,76	0,00
Współdziałania	15,5	2,5	13,2	3,2	3,05	0,00

Źródło: opracowanie własne.

We wszystkich wymiarach postaw żon/partnerek wobec mężów/partnerów, zarówno kobiety, jak i mężczyźni, najczęściej przypisują umiar a rzadziej nadmiar lub niedomiar (tabela 4 i 5). Jedyna różnica istotna statystycznie wystąpiła w wymiarze kierowania, gdzie mężowie zdecydowanie częściej niż mężczyźni ze związków nieformalnych przypisują swoim żonom w postawie wobec siebie umiar ($p < 0,05$ – tabela 5). Mają więc silniejsze poczucie partnerstwa w podejmowaniu decyzji dotyczących wspólnego życia razem ze swoją współmałżonką, niż mężczyźni w relacjach ze swoimi partnerkami w związkach nieformalnych.

W przypadku postawy mężów/partnerów wobec żon/partnerek obie strony najczęściej charakteryzują swoje związki w kategoriach umiaru, rzadziej nadmiaru lub niedomiaru.

Tabela 4. Postawy żon/partnerek wobec mężów/partnerów w percepcji żon/partnerek

Postawa	Kategorie	Związek formalny		Związek nieformalny		Istotność różnic	
		N	%	N	%	chi2	p <
Bliskość	Nadmiar	12	40,0	16	53,3	1,07	n.i.
	Umiar	18	60,0	14	46,7	1,07	n.i.
	Niedomiar	0	0,0	0	0,0	-	-
	Razem	30	100,0	30	100,0	-	-
Pomoc	Nadmiar	3	10,0	3	10,0	0,19	n.i.
	Umiar	24	80,0	25	83,3	0,11	n.i.
	Niedomiar	3	10,0	2	6,7	0,00	n.i.
	Razem	30	100,0	30	100,0	-	-
Kierowanie	Nadmiar	6	20,0	8	26,7	0,09	n.i.
	Umiar	20	66,7	22	73,3	0,32	n.i.
	Niedomiar	4	13,3	0	0,0	2,41	n.i.
	Razem	30	100,0	30	100,0	-	-
Wymagania	Nadmiar	5	16,7	5	16,7	0,12	n.i.
	Umiar	22	73,3	22	73,3	0,00	n.i.
	Niedomiar	3	10,0	3	10,0	0,19	n.i.
	Razem	30	100,0	30	100,0	-	-
Razem	Nadmiar	26	21,7	32	26,7	0,82	n.i.
	Umiar	84	70,0	83	69,2	0,02	n.i.
	Niedomiar	10	8,3	5	4,1	1,78	n.i.
	Razem	120	100,0	120	100,0	-	-

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 5. Postawy żon/partnerek wobec mężów/partnerów w percepcji mężów/partnerów

Postawa	Kategorie	Związek formalny		Związek nieformalny		Istotność różnic	
		N	%	N	%	chi ²	p <
Bliskość	Nadmiar	13	43,3	14	46,7	0,07	n.i.
	Umiar	16	53,3	16	53,3	0,00	n.i.
	Niedomiar	1	3,4	0	0,0	0,00	n.i.
	Razem	30	100,0	30	100,0	-	-
Pomoc	Nadmiar	6	20,0	3	10,0	0,52	n.i.
	Umiar	23	76,6	24	80,0	0,10	n.i.
	Niedomiar	1	3,4	3	10,0	0,27	n.i.
	Razem	30	100,0	30	100,0	-	-
Kierowanie	Nadmiar	6	20,0	12	40,0	2,86	n.i.
	Umiar	24	80,0	17	56,6	3,77	0,05
	Niedomiar	0	0,0	1	3,4	0,00	n.i.
	Razem	30	100,0	30	100,0	-	-
Wymagania	Nadmiar	4	13,3	1	3,4	0,87	n.i.
	Umiar	23	76,7	26	86,6	1,00	n.i.
	Niedomiar	3	10,0	3	10,0	0,19	n.i.
	Razem	30	100,0	30	100,0	-	-
Razem	Nadmiar	29	24,2	30	25,0	0,02	n.i.
	Umiar	86	71,7	83	69,2	0,18	n.i.
	Niedomiar	5	4,1	7	5,8	0,09	n.i.
	Razem	120	100,0	120	100,0	-	-

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 6. Postawy mężów/partnerów wobec żon/partnerek w percepcji mężów/partnerów

Postawa	Kategorie	Związek formalny		Związek nieformalny		Istotność różnic	
		N	%	N	%	chi ²	p <
Bliskość	Nadmiar	10	33,3	14	46,7	1,11	n.i.
	Umiar	20	66,7	16	53,3	1,11	n.i.
	Niedomiar	0	0,0	0	0,0	-	-
	Razem	30	100,0	30	100,0	-	-
Pomoc	Nadmiar	2	6,7	3	10,0	0,00	n.i.
	Umiar	27	90,0	24	80,0	1,18	n.i.
	Niedomiar	1	3,3	3	10,0	0,27	n.i.
	Razem	30	100,0	30	100,0	-	-
Kierowanie	Nadmiar	2	6,7	5	16,7	0,65	n.i.
	Umiar	27	90,0	25	83,3	0,58	n.i.
	Niedomiar	1	3,3	0	0,0	0,00	n.i.
	Razem	30	100,0	30	100,0	-	-

Postawa	Kategorie	Związek formalny		Związek nieformalny		Istotność różnic	
		N	%	N	%	chi ²	p <
Wymagania	Nadmiar	1	3,3	4	13,3	0,87	n.i.
	Umiar	27	90,0	21	70,0	3,75	0,05
	Niedomiar	2	6,7	5	16,7	0,65	n.i.
	Razem	30	100,0	30	100,0	-	-
Razem	Nadmiar	15	12,5	26	21,7	3,56	0,05
	Umiar	101	84,2	86	71,7	5,45	0,02
	Niedomiar	4	3,3	8	6,6	0,79	n.i.
	Razem	120	100,0	120	100,0	-	-

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 7. Postawy mężów/partnerów wobec żon/partnerek w percepcji żon/partnerek

Postawa	Kategorie	Związek formalny		Związek nieformalny		Istotność różnic	
		N	%	N	%	chi ²	p <
Bliskość	Nadmiar	11	36,7	19	63,3	4,27	0,03
	Umiar	17	56,6	11	36,7	2,41	n.i.
	Niedomiar	2	6,7	0	0,0	0,52	n.i.
	Razem	30	100,0	30	100,0	-	-
Pomoc	Nadmiar	2	6,7	3	10,0	0,00	n.i.
	Umiar	26	86,6	25	83,3	0,13	n.i.
	Niedomiar	2	6,7	2	6,7	0,27	n.i.
	Razem	30	100,0	30	100,0	-	-
Kierowanie	Nadmiar	4	13,3	3	10,0	0,00	n.i.
	Umiar	25	83,3	25	83,3	0,00	n.i.
	Niedomiar	1	3,4	2	6,7	0,00	n.i.
	Razem	30	100,0	30	100,0	-	-
Wymagania	Nadmiar	4	13,3	4	13,3	0,14	n.i.
	Umiar	23	76,7	22	73,4	0,09	n.i.
	Niedomiar	3	10,0	4	13,3	0,00	n.i.
	Razem	30	100,0	30	100,0	-	-
Razem	Nadmiar	21	17,5	29	24,2	1,62	n.i.
	Umiar	91	75,9	83	69,2	1,34	n.i.
	Niedomiar	8	6,6	8	6,6	0,00	n.i.
	Razem	120	100,0	120	100,0	-	-

Źródło: opracowanie własne.

Biorąc pod uwagę wynik ogólny mężowie zdecydowanie częściej postrzegają swoją postawę wobec żon w kategoriach umiaru ($p < 0,02$ – tabela 6),

natomiast partnerzy w kategoriach nadmiaru ($p < 0,05$ – tabela 6). W wymiarze wymagań mężowie zdecydowanie częściej niż partnerzy postrzegają swoją postawę wobec żon w kategoriach umiaru ($p < 0,05$ – tabela 6), co może wyrażać się w większym dostrzeganiu konkretnych indywidualnych możliwości u swoich żon. Łączy się to z pokazywaniem, że się te potencjalne możliwości poważnie bierze pod uwagę, ceni i zachęca do ich realizacji prowadzącej nierzadko do współpracy mogącej małżeństwu, jako całości, przynieść korzyści w przyszłości. Podobnie żony/partnerki najczęściej określają postawę swoich mężów/partnerów wobec siebie w kategoriach umiaru, rzadziej nadmiaru i niedomiaru. Jedyna różnica istotna statystycznie wystąpiła w wymiarze bliskości, gdzie kobiety ze związków nieformalnych częściej niż żony, charakteryzowały postawy swoich partnerów wobec siebie w kategorii nadmiaru ($p < 0,03$ – tabela 7), który kryje tendencje do zmniejszania dystansu psychicznego i fizycznego bez liczenia się z aktualnym stanem psychofizycznym partnera. Konsekwencją nadmiernej bliskości może być poczucie dyskomfortu psychicznego, który zdecydowanie negatywnie wpływa na klimat emocjonalny tworzonego związku.

Podsumowanie i interpretacja uzyskanych wyników

Zadowolenie kobiet żyjących w związkach nieformalnych jest mniejsze od zadowolenia kobiet ze związków małżeńskich. Zyski i koszty związane z pozostawaniem w relacji w inny sposób kształtują zadowolenie w obu typach związków. W związkach nieformalnych zadowolenie z relacji uzależnione jest w większym stopniu od zysków, ale także od ponoszonych kosztów. Według teorii sprawiedliwości (Wojciszke 2005) ludzie w relacjach kierują się własnym interesem, dążąc do maksymalizacji zysków płynących z relacji, minimalizując przy tym ponoszone koszty. W małżeństwach zadowolenie ze związku związane jest jedynie z zyskami płynącymi z relacji (Chybicka 2008). Mniejsze zadowolenie kobiet ze związków nieformalnych może być spowodowane brakiem poczucia bezpieczeństwa, wynikającym z tymczasowości relacji, braku społecznej i prawnej deklaracji zamiarów partnera w formie ślubu (Janicka 2003, s. 71). Ten kierunek myślenia zdają się też potwierdzać niższe oczekiwania osób żyjących w związkach nieformalnych wobec siebie, partnera i współdziałania. Poziom oczekiwań od związku można potraktować jako poziom aspiracji mobilizujący do podejmowania działań na jego rzecz, im bardziej się chce, tym więcej można osiągnąć, im mniej się chce, tym prawdopodobieństwo osiągnięcia celu maleje (Braun-Gałkowska 1985, s. 122–123). Oczekiwania wobec siebie, partnera i współdziałania

w obu typach związków są dość wysokie. W związkach małżeńskich przekładają się na konkretne działania zmierzające do zmiany sytuacji, gdy nie są realizowane, ponieważ i tak będą razem i nie opłaca się obojgu małżonkom trwać w czymś, co nie daje satysfakcji. Małżonkowie poszukują nowych rozwiązań, które nierzadko przekraczają stan aktualny, osiągając taki stan, który satysfakcjonuje obie strony. W terminologii psychotransgresjonizmu jest to określane jako zachowania transgresyjne, których istota polega na przekroczeniu aktualnego stanu rzeczy i osiągnięciu czegoś, co do tej pory było nieznane, czego do tej pory się nie doświadczało (Kozielecki 2007). Jeżeli od razu nie udaje się znaleźć odpowiedniego rozwiązania, najczęściej skłania to małżonków do podejmowania na nowo stawianego sobie celu i czerpania satysfakcji z pracy poświęconej na jego rzecz (Zaleski 1991, s. 236). W związkach nieformalnych niespełnione oczekiwania skłaniają ku refleksji związanej z niewłaściwym wyborem partnera, co w konsekwencji może prowadzić do obniżenia poziomu oczekiwań lub zmiany partnera. Wracając do terminologii psychotransgresjonizmu partnerzy tworzący związki nieformalne są skłonni podejmować zachowania ochronne, których istotą jest zachowanie aktualnego stanu równowagi. Jeżeli jest on naruszony podejmowane są działania zmierzające do jego przywrócenia (Kozielecki 2007). Według A. de Maris i G.R. Leslie (cyt. za: Janicka 2009a, s. 305) związki nieformalne tworzą ludzie mający tendencję do przyznawania się do mniejszej satysfakcji ze związku z powodu zbyt wysokich oczekiwań wobec niego. Badania dotyczące wpływu stażu związków nieformalnych na poziom ich integracji prowadzone przez I. Janicką (2005, s. 112–113) wskazują na zmniejszającą się wraz z upływem czasu stabilność i trwałość tych związków ze względu na pojawiające się kryzysy i długotrwałe konflikty.

We wzajemnych odniesieniach badani małżonkowie częściej niż badani partnerzy ze związków nieformalnych określali swoje relacje w kategoriach umiaru, co bardzo pozytywnie wpływa na ich przebieg i perspektywę (Dakowicz 2004, s. 18). W percepcji kobiet ze związków nieformalnych ich partnerzy mają skłonności do nadmiernej bliskości, co może być odbierane przez nie jako niewłaściwa komunikacja intymności i prowadzić do sytuacji konfliktowych (Janicka 2008, s. 49).

Przeprowadzona analiza psychologiczna związków formalnych i nieformalnych wyraźnie pokazuje, że związek małżeński daje kobietom i mężczyznom tworzącym go lepsze podstawy do tworzenia stabilnej relacji i osobistego rozwoju (Liberska, Matuszewska 2006, s. 32), stanowi fundament życia osób dorosłych a nawet określany jest jako „zwornik” całokształtu doświadczeń i osiągnięć życiowych jednostki (Rostowski 2009, s. 39). Aktualnie w krajach Europy Zachodniej obserwuje się renesans idealistycznego modelu

małżeństwa i rodziny, pojawiła się moda na legalizację związków. Kohabitacja stanowi formę nową i atrakcyjną w krajach, gdzie była mniej powszechna (Janicka 2009b, s. 57). Optymizmem napawa fakt, że mimo wzrastającej ilości związków nieformalnych (Slany 2001, s. 7), małżeństwo i budowana na nim rodzina, postrzegana jest jako wysoko ceniona, upragniona wartość młodego pokolenia (Dyczewski 2007, s. 13–15). Może to prowadzić do powstania wielu związków małżeńskich, które dojrzałe reagując na zachodzące przemiany cywilizacyjne modyfikujące funkcjonowanie ich małżeństwa i całej rodziny będą dbały o autentyczny rozwój osobisty, rozwój wspólnoty małżeńskiej i rodzinnej ubogacając przez to społeczeństwa w których żyją.

Streszczenie

Emocjonalna analiza związków formalnych i nieformalnych została dokonana na podstawie badań przeprowadzonych przy użyciu Skali Powodzenia Małżeństwa/Związku, Listy Oczekiwań od Małżeństwa/Związku i Skali Postaw Rodzinnych/Partnerskich. Autorem wszystkich metod jest Maria Braun-Gałkowska. W badaniach wzięło udział 30 par małżeńskich i 30 związków nieformalnych. Zadowolenie kobiet żyjących w związkach nieformalnych jest mniejsze od zadowolenia kobiet ze związków małżeńskich. Oczekiwania osób żyjących w związkach nieformalnych wobec siebie, partnera i współdziałania są mniejsze niż oczekiwania osób żyjących w związkach małżeńskich. We wzajemnych odniesieniach badani małżonkowie częściej niż badani partnerzy ze związków nieformalnych określali swoje relacje w kategoriach umiaru. W percepcji kobiet ze związków nieformalnych ich partnerzy mają skłonności do nadmiernej bliskości, co może być odbierane przez nie jako niewłaściwa komunikacja intymności i prowadzić do sytuacji konfliktowych.

Słowa kluczowe: związki formalne, związki nieformalne, relacje, powodzenie, oczekiwania, postawy.

Bibliografia

- Adamski F. (2002), *Rodzina. Wymiar społeczno-kulturowy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Biernat T., Sobierajski P. (2007), *Młodzież wobec małżeństwa i rodziny. Raport z badań*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń.
- Braun-Gałkowska M. (1984), *Znaczenie religijności małżonków dla powodzenia ich związku*, [w:] T. Kukołowicz (red.), *Z badań nad rodziną*, Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin.
- Braun-Gałkowska M. (1985), *Miłość aktywna. Psychiczne uwarunkowania powodzenia w małżeństwie*, Instytut Wydawniczy PAX, Warszawa.

- Braun-Gałkowska M. (2007), *Poznanwanie systemu rodzinnego*, Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin.
- Chybicka A. (2008), *Zadowolenie ze związku intymnego oraz psychologiczne zyski i koszty związane z pozostawaniem w relacji – analiza porównawcza bezdzietnych związków małżeńskich i niemałżeńskich o podobnym stażu*, „Psychologia Rozwojowa”, nr 3.
- Dakowicz A. (red.) (2004), *Systemowe ujęcie życia rodzinnego*, [w:] *Rodzina podlaska wobec różnych wyzwań egzystencjalnych*, Wydawnictwo Uniwersyteckie Trans Humana, Białystok.
- Dyczewski L. (red.) (2007), *Małżeństwo i rodzina upragnionymi wartościami młodego pokolenia*, [w:] *Małżeństwo i rodzina w nowoczesnym społeczeństwie*, Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin.
- Dyczewski L. (2011), *Kultura w całościowym planie rozwoju*, Instytut Wydawniczy Pax, Warszawa.
- Górnjak J., Wachnicki J. (2003), *Pierwsze kroki w analizie danych SPSS PL for Windows*, SPSS Polska, Kraków.
- Janicka I. (2003), *Małżeństwo czy związek niezalegalizowany*, [w:] I. Janicka, T. Rostowska (red.), *Psychologia w służbie rodziny*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Janicka I. (2005), *Wpływ stażu związków nieformalnych na poziom ich integracji*, „Psychologia Rozwojowa”, nr 4.
- Janicka I. (2008), *Stosunki partnerskie w związkach niemałżeńskich*, „Przegląd Psychologiczny”, nr 1.
- Janicka I. (2009a), *Ryzyko kryzysów i konfliktów w związkach kohabitacyjnych*, „Przegląd Psychologiczny”, nr 3.
- Janicka I. (2009b), *Perspektywy związków kohabitacyjnych*, [w:] T. Rostowska (red.), *Psychologia rodziny. Małżeństwo i rodzina wobec współczesnych wyzwań*, Difin Warszawa.
- Kałuża D. (2007), *Stopień otwartości rynku małżeńskiego we współczesnej Polsce*, [w:] E. Ozorowski, R. Cz. Horodeński (red.), *Małżeństwo – Etyka – Ekonomia*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Białymstoku, Białystok.
- Kozielecki J. (2007), *Psychotransgresjonizm. Nowy kierunek psychologii*, Wydawnictwo Akademickie „ŻAK”, Warszawa.
- Liberska H., Matuszewska M. (2006), *Role małżeńskie w procesie rozwoju dorosłych*, „Psychologia Rozwojowa”, nr 4.
- Namysłowska I. (2011), *Transformacja rodziny – przejawy i implikacje dla psychoterapii*, „Psychoterapia”, nr 1.
- Rostowski J. (2009), *Współczesne przemiany rozumienia związku małżeńskiego*, [w:] T. Rostowska (red.), *Psychologia rodziny. Małżeństwo i rodzina wobec współczesnych wyzwań*, Difin, Warszawa.
- Slany K. (2001), *Małżeństwo i rodzina w zglobalizowanym świecie*, „Problemy Rodziny”, nr 4, 5, 6.
- Turowski J. (1997), *Problemy współczesnej rodziny*, [w:] P. Kryczka (red.), *Rodzina w zmieniającym się społeczeństwie*, Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin.

Tyszka Z. (1999), *Rodzina współczesna – jej geneza i kierunki przemian*, [w:] M. Ziemska (red.), *Rodzina współczesna*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.

Wojciszke B. (2005), *Psychologia miłości*, GWP, Gdańsk.

Zaleski Z. (1991), *Psychologia zachowań celowych*, PWN, Warszawa.